

Nr 304

Av fröken **Elmén m. fl.**, *angående utbildningen av samhällsplanerare.*

(Lika lydande med motion nr 203 i Första kammaren)

Standardhöjningen, som framför allt är en följd av den snabba tekniska utvecklingen, har på ett beklagligt sätt kommit i otakt. Välståndshöjningen borde framför allt medföra ökade möjligheter till bättre livsbetingelser för människorna. Vi borde i första hand konstatera verkningarna i mänskligare förhållanden med lyckligare, sundare människor, harmoniskt familjeliv m. m. Den materiella standarden har också förbättrats. Människor behöver inte frysa och svälta. Television och bil är inte lyxutrustning utan räknas i det närmaste som gemene mans egendom.

Men tyvärr kan vi i välståndssamhället konstatera stegrat antal neuroser — bakom de somatiska sjukdomarna döljer sig ofta nervösa orsaker. Antalet missanpassade ungdomar ökar markant även i relation till det större antalet ungdomar, kriminaliteten är också i stigande bland de vuxna, antalet alkoholmissbrukare är stort, och skilsmässofrekvensen är hög i jämförelse med andra länder.

Den tekniska utvecklingen har drivit fram en djupgående förändring av vårt samhälle. Denna omvandling har gått så snabbt att tillgodoseende av rent mänskliga krav blivit eftersatt.

Många faktorer påverkar naturligtvis planering av samhällen. Den ekonomiska har varit den dominerande, men i många fall har den varit alltför kortsiktig. Man kan härvid inte bortse från att den stora folkomflyttning som skett och alltjämt pågår — från landsbygd till tätort — har varit en hård press på dem som bär ansvar för samhällsutbyggnaden. De kommunala myndigheternas strävan har varit att nå största möjliga byggnation till så låga kostnader som möjligt. Detta har bl. a. inneburit så många bostäder som möjligt på minsta tänkbara yta. Byggnadsrationaliseringen har därtill inneburit användande av byggnadskranar och hissar. Byggnadsföretagen har gjort stora investeringar i sådana maskiner, och de skall ekonomiskt utnyttjas och är användbara endast vid hög- och storhusbyggande. Dessa faktorer har samverkat till att allt fler höghus byggs och tar en växande del av bostadsproduktionen, under det att enfamiljshusen får stå tillbaka. Även i landsbygdssamhällena förekommer numera höghusen. Erfarenheten visar redan, att dessa höghus har många allvarliga olägenheter fram-

för allt för barnfamiljer, som i dagens bostadssituation i första hand kommer att hänvisas till dessa hus.

Som docent Lennart Holm i tidningen Arkitektur framhåller: Upp till 100 familjer med kanske 200 barn kommer att samlas omkring ett trapphus, typ spiraltrappa, som tillsammans med hiss skall klara kommunikationerna för vuxna och barn med alla komplikationer det innebär. Tillhörande markyta förslår ofta inte för dessa 300 människor i alla åldrar för lek- och fritidstillvaro, där bilen måste ingå i bilden. För att fortsätta att citera docent Holm »blir trapphuset regniga dagar ersättning för ungdomsgårdar, som inte byggs».

Det nya byggnadsmaterialet och de nya metoderna som med rationaliseringen kommit till användning har i många avseenden försämrat bostadens kvalitet framför allt med hänsyn till kravet på ljudisolering. Det händer att det snarare leder ljud än isolerar från det.

Dessa hus och hustyper ger inte förutsättningar för goda familjebostäder, där de olika familjemedlemmarna skall finna ro och avkoppling, möjlighet att utöva olika slag av fritidssysselsättning. Husmoderns arbetsförhållanden blir i många fall föga rationella och trivselbefrämjande. Vi vill peka på svårigheten med barntillsyn och kontakt med barnet, som leker på marken och avståndet till mamman kanske är 10 till 12 våningar.

Den service som står familjerna till buds tillgodoser ofta inte de krav som skilda familjetyper ställer på olika slag av betjäning. I bilden ingår såväl hemmaarbetande som förvärvsarbetande och ensamstående mödrar.

Utredningar visar också att en mycket stor procent barnfamiljer önskar bo i enfamiljshus. Det är beklagligt, att det allmänna inte i större utsträckning än nu sker söker tillgodose denna efterfrågan. Lånereglerna missgynnar också byggandet av enfamiljshus. Vi vill i detta sammanhang framhålla bostadsstyrelsens förslag om ändrade regler för egnahemslån, så att de skulle kunna beviljas även för enfamiljshus, som byggs för uthyrning.

Såväl planerings- som byggnadsforskning behöver ökade medel så att forskningen på dessa områden kan intensifieras. Forskningen är i vissa fall splittrad, då likartad forskning sker på olika institutioner. En bättre samordning är önskvärd. Forskningsresultaten bör ännu bättre än nu sker kunna föras ut till alla personer, som inom den offentliga och privata sektorn har inflytande på samhällsplanering och bostadsbyggande.

Frågan om samhällets och bostadens utformning är en grundläggande fråga för familjens och människans tillvaro i samhället. Härav beror barn- och ungdomsfrågor, uttröttningsfenomen, som är vanliga hos nutidsmänniskan, och social missanpassning över huvud taget.

På samhällsplanerare ställs stora krav på förutseende, samhällskunskap, social insikt förutom det rent tekniska kunnandet. Många specialister — även samhällsvetare — samarbetar nu för tiden vid utarbetandet av samhälls-

planer. Vi anser det dock nödvändigt, att arkitekternas grundutbildning har en ämneskombination, som tillgodoser den samlande syn som är nödvändig för all samhällsplanering.

Huruvida utbildningen skall vara knuten till teknisk högskola, universitet eller annan högskola eller vara självständig institution kan vi inte bedöma. Vi vill dock understryka vad som framhålles i utredning beträffande organisation rörande arkitekturavdelningen vid CTH. Över huvud taget bör skarpa gränsdragningar mellan universitet och högskolor av olika slag undvikas, gränser, som endast bidrar att försvåra den nödvändiga helhetssyn, vilken åtminstone i planeringssammanhang är det väsentligaste.

Den tekniska utbildning som meddelas arkitekterna bör kompletteras med sådana ämnen som samhällskunskap, sociologi, psykologi, socialmedicin, vilka bör ingå i grundutbildningen för arkitekter och andra samhällsplanerare.

Vi vill också framhålla och understryka nödvändigheten av fortbildning för samhällsplanerare.

Med anledning av vad ovan framförts hemställer vi, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning beträffande utbildning för arkitekter och andra samhällsplanerare vad det gäller såväl grundutbildning som fortbildning.

Stockholm den 25 januari 1961

Brita Elmén

Thorvald Källstad

Ingrid Gärde Widemar

Mac. P. Hamrin

Sven Gustafson

i Kalmar

i Göteborg